YOZEF GAYDINNING - HAYOT YOLI

Qambarova Mahliyo Abdurahmon qizi
Namangan Davlat universiteti
Musiqa ta'limi va madaniyati fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Mazkur Maqolada yozuvga dinning hayot yo'li asarlari togrisidagi ma'lumotlar mujassam bo'lgan*

Kalit so'zlar: *San'at,musiqa, nota, ijod, hoyot, iste'dod.*

Yozef Gaydin Vena klassik maktabining buyuk nomoyondasi edi. 18- asirning 50-yillarida boshlangan kamer va simfonik asarlar ustidagi ijodiyotda cholgu muzikasi ning yangi janub va shakllari qaror topishiga yo'l ochdi. Gaydining yuksak yutuqlari London sinfonyslsri va songgi kvartet lari(80-90- yillar) o'nlab yillar davom etib uzoq evolyutsiyani bosib otgan kompozitor ijodining ajoyib natijasidir. Daydi uning ilk asarlarida italya,chex, mangeyim, nemis ustozlarining cholg'u muzikasi bilan bir qatorda cholg'u- simfonik tafakkurining yangi prinsiplari qaror topdi muzika da klassik uslub shakllanib bordi ijodiyotning song'i davridagi asarlari jahon klassikasining yuksak yutuqlari jumlasiga kiradi.

Musiqa san'atining deyarli hamma jannat va shakllarida haddan tashqari katta ijodiy meros qoldirgan goldin kompozitor operalari masalan arteriyalari sinfoniyalari konsertlari har xil tarkibdagi cholg'u ansanbillari uchun kamer asarlar, yakka sozda ijro etish uchun asarlar xorlar, vakal ansanbillar qo'shqlar yozilgan. Asosan cholgu muzikasi sohasida haqiqiy sur etdi jahonga manzur boldi. Ijodining tarixiy va badiiy qimmatini xuddi shu soha hammadan ko'ra ko'proq belgilab beradi.Sonatali- simfonik sikil gey din ijodida cho'qqisiga yetdi. Shuning uchun ham gaydan klassik sinf oniya va kvartet asoschisi bo'lib tarixiga kirgan. Daydi ning hayoti va ijodiy faoliyati 18-asrning muzikali turmushi uchun tibbiy manzarani hosil qiladi. Bolalik yillarida cherkov dagi bolalar g'orida ashula aytdi va kompozitorlik hunarni organdi songa saroyda ishladi va talaygina yillar davomida arki qabilasiga boshchilik qildi. Biroq uzoq yillar yashab ko'p umr ko'rgan daydi yoshi ulgayib saroydagi xizmatini tark etganidan keyingina hammadan yuksak mahoratga erishdi. Shunday qilib daydi ijodiy hayoti tabiiy ravishda uch davrga bolinib qoldi shu bilan birga uchinchi davri hammadan ko'ra muhim va salmoqli bolib hisoblanadi shu chala davrni quyidagicha ta'riflash mumkin: Knyaz Estergazi xizmatiga kirguncha badiiy shakllanish yillari (1751-1761) Estergazidan Kapelmeyster va kampozitor bo'lib ishlagan yillari (1761-1791) hayoti va ijodining songi yillari yuksak badiiy mahorat davri (1791-1809)

Jaydin 1732 yili Roray qishlog'i (quyi Avstriya) da kompozitor ning otasi aras ozlik hunari bilan shug'ullanardi onasi oshpaz xotin edi.U Avstriya xalq qoshiqlari va raqslari muzikasi yangrab turadigan bir sharoitda o'sdi shu qoshiqlar orasida slavyan aksari xorvat taronalari uning vatanida ayniqsa keng tarqalgan edi. Xalq turmushiga oid muzika natiya

gaydan kompozitor ning otasi xonadonida kop va tez-tez yangrab turar edi bu uyda yakshanba va bayram oqshomlarida badiiy imperiya qilingan xonaki konsertlar uyushtiriladi edi. Daydi ning iste'dodi rivojlanib borishiga xuddi mana shu avstriya cha xalq muzikasi zamin boʻldi. Koʻp joylarda ijro etiladigan janubiy nemis 1s loviya qushiq va raqslar ning ohanglari aydin muzikasi uchun innovatsion asos boʻlib xizmat qildi.

Yoshday dinning badiiy jihatdan yetilib borishi dagi keyingi muhim davr uning cherkov gʻorida avval dunay boyidagi jaydin burki shahrida sonra miyadagi avliyo ijodida ishlashi bilan bogʻlangandir. Xor repertuarida otmish asarlardagi avstriya niderlandiya va italiya kompozitorlari ning polifonik uslubda yozilgan koʻpdan-koʻp diniy asarlari bor edi shularning orasida qat'iy uslubdagi kontraput san'atining shoxona asarlari ham boʻlgan (Orlando Lacco,Palestina zotlari va boshqalar) shunday qilib aydin qadimgi ustozlarining asarlari ijro etishda bevosita ishtirok etib polifonik san'at sir asoslarini amalda bilib oldi.

Avliyo Stefan jomesi dan tashqarida g aytin suyuta strukturasidagi diatez mentlar va qoʻshnilariga oʻxshab yangraydigan raqslarni xalq muzika chilari ijrosida ishlar edi.

Venadagi xonadonlarda muzika chollar vaqtichogʻlik qilishda bolgusi vaznning oʻtmishdoshi 3 sayli avstriya cha xalq raqsi qilindilar ayniqsa keng rasm boʻlgan edi.Lendlerning internat ziyon va ritmik xususiyatlari gaydan muzikasi da badiiy jihatdan yuksak darajada umumlashtirib berildi bolgusi kompozitor ning oʻziga ham keyinchalik na koʻchalarida tungi qoshiqlari ijro etishda qatnashishga togri kelgan venadagi demokratik turmush muzika siga uning bevosita yaqinlashuvga olib keldi.

Shu bilan bir qatorda gay dinning badiiy jihatdan shakllanishida venadagi badavlat mansabdorlarning ziyofatlari paytida yangrab turadigan professiyanal kompozitorlar chorlov muzikasi oyat katta rol oʻynadi (aydin pul topish uchun oʻsha mansabdorlarga xizmat qilar edi) avstriya va italiya kompozitorlari gaydinning ustozi G.Reyter, M.Monn, X.Vegenzeyl va boshqalar) sinf oniya va u yer suriya lari unda shunday taassurotlar qoldirdiki bularni u keyinchalik qayta ishlab hayotiy haqiqat va yuksak professiyanal mahoratga ega boʻlgan zor san'atga aylantiradi. Biroq gay din sinf 12 muzikani organish bilan cheklanib qolmaydi. Avliyo stefan jome'si dagi xizmatdan boshlaganidan keyin ovozi oʻzgara boshlagan paytda daydi fayziy oq kichkina bir xonaga joylashib oldi va eskirib ketgan qadimgi tolaviy kordi oʻziga katta ta'sir koʻrsatgan F.E. Bax sonata larini chaladigan boʻldi.F.E .Bax muzikasi ohanglarning ta'sirchanligi va juda joʻshqinligi ritmik jihatdan erkinligi modeli aksiyon boyligi mini shularning hammasi yosh muzikasi uning allaqanday yangi odatdan tashqari va qiziq bir narsa baxtning an'analaridan olingan va ijodiy ravishda qayta ishlangan ta'sir gaydan muzikasi ga tarkibiy qism boʻlib qoʻshildi.

Nihoyat gandining badiiy jihatdan etilishida vakol uslubini oʻzlashtirib olishida bino opera teatri sohasida hukmronlik qilib turgan italyan operasi bilan tanishuvi ham kattagina rol oʻynadi. Biroq jaydin oʻz zamonida mashhur boʻlgan kompozitor xonanda vakal pedagogik Nikola Porpora vati alisa lsada shurchi bolib ishladi va oʻzining shu ishida italiyani qoshiqchilik san atini opera teatridagi kora koproq o'rgandi. Jaydin nikola Porporaning shogirdlariga jonli qilar edi. Oʻsha zamondagi opera adabiyoti sohasiga tegishli

oʻz bilimlarini oyatda kengaytirdi va bell canto prinsiplarini amalda oʻzlashtirib oldik bu uning keyingi opera ijodiyotida oz tasvirini korsatdi.

19 yashar kompozitor ning ilk asarlaridan biri as moddiy yoxud yangi oqsoq iblis degan Zingshipil boʻldi.(1751) bu asir xalq teatridagi masxarabozlar arlenikadagilarining sobiq qatnashchisi mashhur gan hajmiy chorasi bernardan yoʻlining yaratuvchisi va ijrochisi hajviy aktiyor Yozib koʻrs taklifi bilan yozilgan edi. Binoning kariya darvozasi yonidagi teatri ("kertnertortneater") da gey dinning muvaffaqiyati bilan qoʻyilgan oqsoq libos asari ijodiy otning ilkdavrini (1751-1761) boshlab bergan dastlabki sahna asari boldi. Yengish pul muzikasi saqlanib qolgan emasu lekin kompozitor unda yoshligidan oʻziga juda keng boʻlgan turmushga oid avstriya xalq muzikasini xususiyatlarini ifoda qilib koʻrsatgan deb ishonch bilan aytish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xorijiy musiqa adabiyoti ,,Toshkent " 2017-y
2.Chet el musiqa tarixi ,,Toshkent " 1984-y
3. Chet el musiqa tarixi 2- qisim
,, Toshkent" 1984-y